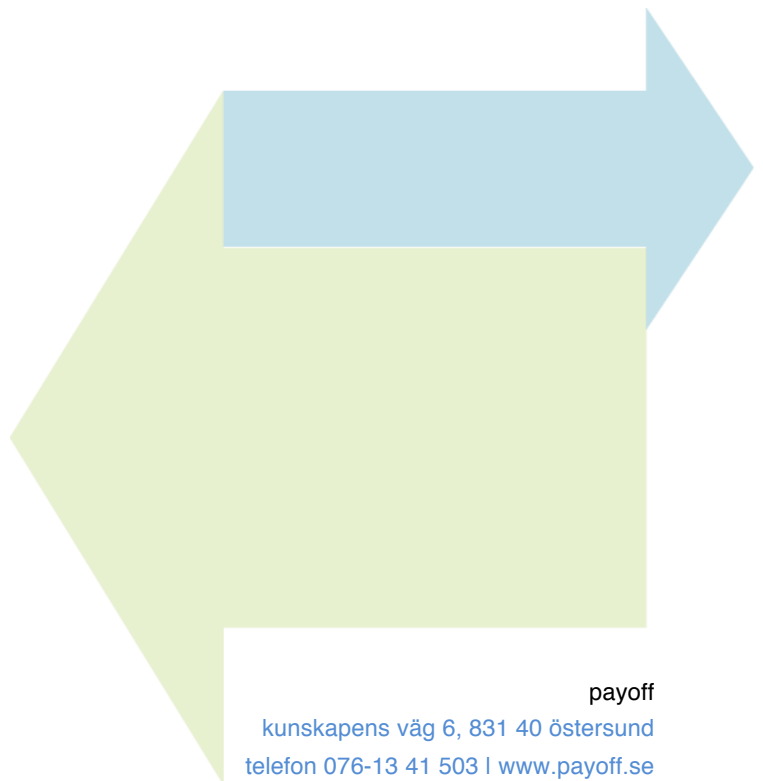

Samhällsekonomisk utvärdering

FogelstadAkademins medborgarutbildning

Östersund, 2014-08-17

payoff

kunskapens väg 6, 831 40 östersund
telefon 076-13 41 503 | www.payoff.se

Innehåll

INLEDNING	9
BAKGRUND OCH FÖRUTSÄTTNINGAR	9
MÅLGRUPP	10
SYFTE	10
SYFTE	10
MER INFORMATION OM FOGELSTADS AKADEMINS MEDBORGARUTBILDNING	10
AVGRÄNSNINGAR OCH ANTAGANDEN	10
RAPPORTENS STRUKTUR	11
EKONOMISK ANALYS	12
SAMHÄLLSEKONOMISK POTENTIAL OCH VERKNINGSGRAD	12
BEGREPPSFÖRKLARING, TABELL 1	12
INTÄKTER	13
KOSTNAD	14
RESULTAT/LÖNSAMHET	14
SAMHÄLLET OCH KOMMUNEN	14
KÄNSLIGHETSANALYS	15
LISE-ANALYS	16
BAKGRUND.....	16
FOGELSTAD UR ETT LÄRANDE PERSPEKTIV	16
BAKGRUND, SAMMANFATTNING OCH ANALYS	18
BAKGRUND	18
SAMMANFATTNING OCH ANALYS	18
UTVÄRDERINGENS RESULTAT RELATIVT DE EKONOMISKA NYCKELTALEN.....	18
EN KÄNSLIGHETSANALYS VISAR PÅ HÅLLBARHET	20
ETT SOCIOEKONOMISKT PERSPEKTIV BREDDAR PERSPEKTIVET	20
TILL SIST	20
BILAGOR	21
BILAGA 1. PRESENTATION AV FOGELSTADS AKADEMINS MEDBORGARUTBILDNING	21
PROJEKTNAMN	21
PROJEKTÄGARE	21
PROJEKTGENOMFÖRARE.....	21
INSATSENS SYFTE OCH MÅL	21
MÅLGRUPP	21
PROJEKTTID	21
ÅLDERS- OCH KÖNSFÖRDELNING	21
BILAGA 2. LISE-ANALYS - VAD HAR UPPNÅTTS GENOM INSATSEN?	22
RESULTAT	22
EFFEKTER.....	22
IMPLEMENTERING OCH SPRIDNING	23

SAMMANFATTANDE BESKRIVNING AV RESULTAT OCH EFFEKTER	23
BILAGA 3. VAD ÄR NYTTOSAM?	23

Förord

På vårvintern 2013 fick Payoff AB i uppdrag av Samordningsförbundet RAR att utveckla en metod för samhällsekonomisk utvärdering av integrationsinsatser.

Syftet med projektet har varit att utifrån insatser och verksamheter i Sörmlands län utforma en generell modell som är uppbyggd kring en samhällsekonomisk utvärderingsmetod i vilken en strukturerad socioekonomisk analys skall ingå. Metoden ska beskriva samhällsekonomiska effekter i monetära termer, medan analysen i verbala termer ska redovisa hur resurserna nyttjats, vad som varit framgångsfaktorer, hur samverkan fungerat, etc.

Modellen ska användas för utvärdering av det framtida integrationsarbetet både på regional och nationell nivå. Den skulle utformas på ett sådant sätt att den kan tillämpas på samtliga insatser utifrån det gemensamma effektmålet, samhällsekonomisk lönsamhet. De resultat som tas fram ska utgöra ett stöd för val av nya insatser och ställa kostnaderna för dessa mot nytta på kort och lång sikt.

Som stöd för utvecklingsarbetet har vi haft tillgång till tre pågående insatser, Isak, Heltidsmodellen och FogelstadAkademin. Stödet har främst bestått i att insatsernas personal deltagit på ett antal seminarier där olika strategiska frågor kring metoden diskuterades - tack så mycket för den värdefulla hjälp vi fått!

Denna utvärdering av FogelstadsAkademin medborgarutbildning kan ses som ett tack för att Viadidakt, som är en gemensam förvaltning för arbetsmarknad, integration och vuxnas lärande i Katrineholms och Vingåkers kommuner, har låtit utbildningen vara med och skapa EKUSIAS samhällsekonomiska utvärderingsmodell. Viktigt att påpeka är att det inte är EKUSIAS samhällsekonomiska utvärderingsmodell som tillämpats eftersom den har utvecklats under projektiden, utan payoff's modell Nyttosam (som dock ingår som en viktig del i EKUSIA).

Vi vill även betona att denna utvärdering, liksom de två övriga inom vårt EKUSIA-uppdrag, inte är representativa jämfört med ett ordinarie utvärderingsuppdrag för payoff. Anledningen till detta är dels att underlaget för våra beräkningar och analyser inte varit kompletta, dels att utvärderingarna bygger på typfall.

Därför ska dessa tre utvärderingar främst ses som en del av EKUSIAS utvecklingsarbete och är endast tänkta för internt bruk och inte för allmän spridning.

Claes Malmquist, payoff AB

Östersund, 2014-08-17

Sammanfattning

Förutsättningar

Denna rapport redovisar en samhällsekonomisk utvärdering av FogelstadsAkademin medborgarutbildning. Utvärderingen har genomförts av payoff på uppdrag av Samordningsförbundet RAR i Sörmland inom ramen för projekt EKUSIA. Utvärderingen bygger på uppgifter från ansvariga inom utbildningen och projektledaren för EKUSIA.

Redovisning av de ekonomiska beräkningarna

Under denna rubrik redovisas de ekonomiska resultaten i korthet. För utförligare presentation och redovisningar se avsnitten Ekonomisk analys samt Slutsatser och diskussion.

Projektet ekonomiska utfall har beräknats utifrån den prognos som ligger till grund för utvärderingen, läs mer om det nedan.

Resultaten redovisas dels för samhället som helhet, men även för kommunen och deltagarna.

Resultat: Samhället som helhet

Resultaten är baserade på 15 deltagare.

- Om prognosen gällande deltagarnas inträde på arbetsmarknaden kommer att realiseras till fullo har samhället efter tre år *intäkter* på 815 000 kr, motsvarande 54 000 kr per deltagare. Efter sex år intäkten per deltagare 324 000 kr, efter nio år 648 000 kr, efter 12 år 1,4 mkr och slutligen efter 15 år 2,3 mkr.
- Insatsens kostnad för samhället är 168 000 kr, motsvarande 11 200 kr per deltagare.
- Efter avräkning av kostnaderna är *lönsamheten* beräknad till 647 000 kr efter tre år, motsvarande 43 000 kr per deltagare. Efter 15 år är lönsamheten 2,26 mkr per deltagare. Orsaken till den höga lönsamheten på lång sikt är det succesivt ökade arbetskraftsdeltagandet i kombination med den låga insatskostnaden.
- *Återbetalningstiden* för samhället är tre år, dvs. under det första året som två av deltagarna förväntas komma i arbete.
- En *känslighetsanalys* visar att om 67 procent av deltagarna (tio st) antas uppnå etablering på arbetsmarknaden enligt prognosen utan medverkan i insatsen ökar återbetalningstiden från tre till fyra år.
- *Verkningsgraden*, ett mått på hur effektivt verksamheten arbetat med att minska utanförskapet, är 40 procent år tio när nio av de 15 deltagarna kommit i arbete enligt prognosen.

Kommunen

- Om prognosen gällande deltagarnas inträde på arbetsmarknaden kommer att realiseras till fullo har kommunen efter tre år *intäkter* på 360 000 kr, motsvarande 24 000 kr per deltagare. Efter sex år är intäkten per deltagare 144 000 kr, efter nio år 288 000 kr, efter 12 år 612 000 kr och slutligen efter 15 år 1 mkr.
- Insatsens kostnad för kommunen är 135 000 kr, motsvarande 9 000 kr per deltagare.
- Efter avräkning av kostnaderna är *lönsamheten* beräknad till 180 000 kr efter tre år, motsvarande 15 000 kr per deltagare. Efter 15 år är lönsamheten 1 mkr per deltagare.
- *Återbetalningstiden* är även för kommunen tre år.

Utvärderingen i sammandrag

Fogelstads Akademin medborgarutbildning är en utbildning inom ramarna för SFI. Utbildningen startade som ett projekt 2009 men har efter projekttidens slut 2009 varit en två veckors utbildning som pågår vid ett tillfälle varje år. Utbildningen har finansierats av Viadidakt Katrineholm och Vingåkers kommun som också har varit projektägare. Viadidakt har varit projektgenomförare och är en gemensam förvaltning för arbetsmarknad, integration och vuxnas lärande i Katrineholms och Vingåkers kommuner.

Syftet med utbildningen är att den ska leda till ökad medvetenhet om medborgarskapet, väcka engagemang, förstärka känslan av tillhörighet till Sverige samt utveckla kvinnornas självständighet, mod och samhällsansvar.

Utbildningens mål har varit att stärka kvinnorna att bli aktiva samhällsmedborgare.

Målgrupp har varit kvinnliga tredjelandsmedborgare (enligt Integrationsfondens direktiv) i Katrineholm och Vingåkers kommuner som deltagit i och har grundläggande kunskaper i svenska.

Inom ramen för projekt EKUSIA har payoff genomfört en samhällsekonomisk utvärdering av utbildningen. Dessutom har en mindre analys av utbildningens resultat och möjliga effekter genomförts för att underlätta lärandet och spridningen av verksamhetens erfarenheter.

Kostnaden för utanförskapet för deltagarna i utbildningen är i genomsnitt närmare 618 000 kr. Dessa kostnader baseras på utebliven produktion och deltagarnas individuella behov av vård, omsorg och handläggning för uppehållet året före de startade i Fogelstads Akademin medborgarutbildning. Huvuddelen av kostnaden drygt 585 000 kronor baseras på att deltagarna inte är produktiva i någon form av arbete 12 månader för utbildningen. Resterande kostnader baseras på deltagarnas behov av olika insatser, vård och handläggning.

Tre år efter att deltagarna deltagit i utbildningen har kostnaden för utanförskapet reducerats på samhällsnivå med 54 000 kr per deltagare till 574 000 kr per år.

Detta bygger på en prognos när deltagarna förväntas komma in på arbetsmarknaden sett under en tidsperiod på 15 år. Detta är unikt i utvärderingssammanhang och prövas för första gången i denna utvärdering¹.

Om prognoserna realiserar kan endast framtiden utvisa och det kräver kompletterande uppföljningar och utvärderingar. Detta kan vara ett sätt att bedöma och utvärdera mer långsiktiga effekter av arbetslivsinriktade insatser för vilka kontrollgrupper saknas.

Lönsamheten för samhället är efter tre år beräknad till 647 000 kr efter avdrag för kostnaden på närmare 168 000 kr. Per deltagare är lönsamheten 43 000 kr efter avdrag för kostnaden. Återbetalningstiden för samhället är tre år, baserat på att två av deltagarna försörjer sig genom arbete.

Kostnaden för utanförskapet förväntas genom utbildningen minskat med 54 000 kr i genomsnitt per deltagare på tre år. Det är positivt men innebär också att den kvarvarande genomsnittliga kostnaden för utanförskapet är 574 000 kr per deltagare. En anledning till att inte kostnaderna för utanförskapet minskat mer är att deltagarna i dagsläget i många fall står långt från arbetsmarknaden och att vissa av deltagarna har behov av andra typer av arbetslivsinriktade insatser, vård och rehabiliteringsinsatser. En kort utbildning som denna kan i bästa fall starta positiva processer hos individerna som på sikt leder till egenförsörjning.

Ett fortsatt stöd för målgruppen som leder till minskad resursförbrukning, ökad produktivitet eller att fler av deltagarna kommer i ett arbete är alltså nödvändigt och på-verkar också resultatet i framtiden både för samhället och på aktörsnivå. Hur detta utvecklas bör följas upp ytterligare efter att verksamheten övergått till reguljär verk-samhet.

För den relativt stora andel deltagare i utbildningen som avslutat projektet med att inte ha närmat sig arbetsmarknaden eller fått ett arbete eller börjat studera, bör projektet ha inneburit att deltagaren kommit till rätt instans och fått ett stöd som de tidigare inte kunnat få av aktörerna var för sig. Fortsatta insatser kan i första hand ge en bättre livssituation, men på sikt också öka möjligheterna till en rehabilitering. Sannolikt kan också ytterligare kostnader undvikas för individerna genom att deltagaren utretts klart, erhållit rätt och varaktig ersättning, eventuell sysselsättning eller fått ta del av åtgärder som annars inte skulle varit aktuella.

Om prognosen på samhällsnivå faller in påverkas övriga aktörer positivt främst kommunen och övriga aktörer beroende på vilket finansiellt stöd och insatser som varit aktuella.

Inom payoff har vi därför utvecklat ett eget klassificeringssystem av projekten i olika ”klasser”, som sedan gör att vi kan jämföra projektens ekonomiska nyckeltal relativt andra projekt i vår databas.

En brist i denna typ av utvärdering är att det saknas en kontrollgrupp. Med hjälp av en sådan skulle slutsatserna om resultat och kausalitet vara robustare. Anled-

¹ Det verktyg som använts för detta är delar av det prognosverktyg som utvecklats inom EKUSIA-projektet. Vid tiden då denna prognos genomfördes var verktyget inne i sin utvecklingsfas vilket innebär att det slutgiltiga verktyget inte kunnat användas, bara vissa delar av det. Likaså genomfördes inte prognosen utifrån intervjuer med deltagarna (vilket ska göras nu när verktyget är klart att använda) utan gjordes utifrån de uppgifter som var kända om deltagarna vad gäller utbildningsbakgrund, familjesituation, hälsa, språkkunskap etc.

ningen till att kontrollgrupp ändå saknas är att det i praktiken är mycket svårt att skapa en tillräckligt bra sådan inom rimliga kostnadsramar och med hänsyn till etik och moral.

En metod att erhålla en form av kontrollgrupp är att genomföra alternativscenarior, s.k. kontrafaktiska studier, där man jämför det faktiska utfallet med ett sannolikt utfall på individnivå som baseras på att inga åtgärder (utom de konventionella) hade vidtagits mot individen. Några alternativscenarior har inte gjorts i denna utvärdering, men kan i de fortsatta diskussionerna om projektets resultat vara intressant att redovisa. I ett alternativscenario görs antaganden om vad som skulle hända om inte individerna deltagit i utbildningen.

I detta fall visar känslighetsanalysen att vid ett antagande om att tio av deltagarna 67 procent, skulle få ett arbete utan att ha deltagit i utbildningen, så ökar samhällets av-betalningstid till fyra år.

Ytterligare ett sätt att följa upp och diskutera utbildningen och dess resultat är att genomföra en analys av insatsen med fokus på mer långsiktiga effekter, lärande, implementering och spridning. Fokus i en sådan analys är hur projektet organiserats, styrts och genomförts. Även om vi inte gjort en fullständig analys i denna del är det viktigt att bedöma hur och om projektet använt samhällets resurser på ett effektivare sätt relativt de reguljära verksamheterna.

Om vi bedömer Fogelstads utbildningen ur ett strategiskt värde måste det sägas att den viktigaste effekten är att det tidigare tagits ett beslut om att implementera utbildningen i det ordinarie utbildningsutbudet inom SFI. Dessutom tillkommer det personliga värdet för deltagarna och som dessa beskrivit vid vår uppföljning.

Några funderingar att diskutera vidare för projektägaren och övriga intressenter:

- Hur skall de långsiktiga effekterna av utbildningen följas upp för deltagarna. Kan EKUSIA och dess webbaserade lösning vara ett stöd för detta?
- Om utbildningen visar sig skapa nytta och vara ett bra sätt att genomföra utbildningar mot målgruppen borde inte fler utbildningstillfällen genomföras under ett år?
- Hur skall det fortsatta stödet för deltagarna organiseras och genomföras efter avslutad utbildningen?

Inledning

Payoff AB har fått i uppdrag av Samordningsförbundet RAR att utvärdera de samhälls-ekonomiska effekterna för 15 individer som deltagit i Fogelstads Akademiens medborgarutbildning i augusti 2013. Utvärderingen genomförs inom ramarna för projekt EKUSIA.

Utvärderingen har även kompletterats med en lärande analys, vilken visar på hur effektivt insatsens organisation, resurser, arbetssätt och metoder har använts. Analysen beskriver hur insatsens resultat har skapats och vilka framgångsfaktorerna är. Kunskapen ska ligga till grund för ett organisatoriskt lärande, spridningseffekter och implementering av projektet i en ordinarie verksamhet.

I denna rapport presenteras resultatet av utvärderingen.

Bakgrund och förutsättningar

Den samhälls-ekonomiska utvärderingen har gjorts med hjälp av payoff's modell Nytt-toSam, vilken i denna rapport redovisar de samhälls-ekonomiska effekterna för samhället som helhet samt för kommun, landsting och deltagarna. Utvärderingen bygger på att de 15 deltagarna delats in i fyra olika typfallsgrupper där indelningen genomförts med viss hjälp av det prognosverktyg som tagits fram inom ramen för utvecklingsarbetet med EKUSIA, en metod för samhälls-ekonomisk utvärdering av integrationsinsatser. Prognosen baseras dels på insatsens förutsättningar², dels på deltagarnas förutsättningar³ och möjligheter⁴.

Typfallsgrupperna är följande;

1. Två av deltagarna kommer troligen i arbete inom mycket kort tid 3 år.
2. Två av deltagarna kommer troligen i arbete inom kort tid 5 år
3. Fem av deltagarna kommer troligen i arbete inom medellångtid 10 år
4. Sex av deltagarna kommer troligen i arbete inom lång tid 15 år

Insatsen pågick under två veckor i augusti 2013.

Beräkningarna bygger på hur samhällets ekonomi påverkas genom att jämföra deltagarnas försörjningssituation innan de påbörjade insatsen med deras förväntade arbetskraftsdeltagande enligt sammanställningen ovan. Samtliga deltagare erhöll försörjningsstöd i föreläget med i genomsnitt 9 040 kr per månad. Spridningen var stor och varierade mellan 2 800 kr och 23 000 kr per månad.

² Med detta menas hur väl insatsen är planerad vad gäller syfte, mål, organisation, finansiering etc

³ Med detta menas deltagarnas förutsättningar (faktorer som inte kan påverkas av insatsen) avseende vissa väsentliga

³ Med detta menas deltagarnas förutsättningar (faktorer som inte kan påverkas av insatsen) avseende vissa väsentliga indikatorer, t ex utbildning, arbetslivserfarenhet etc, för att komma närmare arbetsmarknaden

⁴ Med detta avses deltagarnas möjligheter (faktorer som kan påverkas av insatsen) i vissa väsentliga indikatorer, t ex hälsa, motivation etc, för att komma närmare arbetsmarknaden

Genom att beräkningarna helt och hållet bygger på prognoser som enbart beaktar deltagarnas (förväntade) arbetskraftsdeltagande ska ev. slutsatser dras med stor försiktighet.

Den lärande analysen fokuserar på insatsens organisation, resurser, arbets-sätt och metoder. Den är viktig för att beskriva insatsens framgångsfaktorer och resultat. Analysen ska kunna ligga till grund för lärande, spridning och implementering.

Den socioekonomiska analysen har genomförts med hjälp av underlag från projektledningen.

Målgrupp

Kvinnliga tredjelandsmedborgare (enligt Integrationsfondens direktiv) i Katrineholm och Vingåkers kommuner som deltagit i SFI och har grundläggande kunskaper i svenska.

Syfte

Syfte

Syftet med utbildningen är att den ska leda till ökad medvetenhet om medborgarskapet, väcka engagemang, förstärka känslan av tillhörighet till Sverige samt utveckla kvinnornas självständighet, mod och samhällsansvar.

Mer information om Fogelstads Akademiens medborgarutbildning

Ämnen som ingår i utbildningen är medborgarkunskap med inslag av historia, samhällskunskap och psykologi, dagsaktuella frågor samt muntlig framställning. Tanken är att utbildningen ska tillfredsställa helheten hos deltagarna (hjärna, hjärta och hand). Det betyder att det finns praktiska och konstnärliga inslag som körsång, rollspel i en låtsaskommun, idrott och hälsa och deltagarnas egna berättelser.

Under utbildningstiden finns även tid för de goda samtalen och det goda lyssnandet. Kännetecknet för utbildningen är den accepterade olikheten mellan människor, upplevelsen av att demokrati är först och främst en livsform i andra hand en statsform.

Läs om Fogelstads Akademiens medborgarutbildning på webben:

<http://www.katrineholm.se/Viadidakt1/Viadidakt/utbildning/Svenska-for-invandrare/FogelstadAkademiens-medborgarutbildning/> eller om Kulturföreningen Fogelstad: www.fogelstad.org

[Läs mer om projekt EKUSIA: www.rarsörmland.se](http://www.rarsörmland.se)

Kontakt: Sirpa Abben, sirpa.abben@viadidakt.se

Avgränsningar och antaganden

För att klara av att bygga upp matematiska modeller och formler som ligger till grund för våra ekonomiska beräkningar har ett antal antaganden och avgränsningar, base-

rade på etablerad nationalekonomisk teoribildning, gjorts. Utan dessa avgränsningar blir sambanden allt för komplexa att beräkna och tolka. Läs vidare i rapportens bilaga.

Rapportens struktur

Rapporten är upplagd så att den inledningsvis redogör för insatsens samhällsekonomiska potential.

Därefter kommer ett avsnitt som redovisar de intäkter som skapats utifrån deltagarnas medverkan i insatsen. I nästa steg redovisas de samhällsekonomiska kostnader insatsen haft för deltagarnas medverkan. Slutligen redovisas lönsamheten i form av såväl payoff-tid som en kostnads-/intäktskalkyl.

Avslutningsvis görs en känslighetsanalys i syfte att studera hur resultatet påverkas om prognosen av deltagarnas arbetskraftsdeltagande skrivs ner.

Ekonomisk analys

Den ekonomiska analysen är uppdelad i fem delar;

1. Samhällsekonomisk potential och verkningsgrad
2. Intäkter
3. Insatsens kostnad
4. Lönsamhet inklusive payoff – tid
5. Känslighetsanalys

Samhällsekonomisk potential och verkningsgrad

I tabell 1 nedan framgår insatsens samhällsekonomiska potential. Med det avses vilket samhällsekonomiskt värde som på kort sikt – ett år - maximalt kan uppnås när insatsen startade, kopplat till de 15 deltagare som ingår i utvärderingen.

Potentialen kan även uttryckas som att den speglar deltagarnas sammanlagda samhällsekonomiska kostnad när de påbörjade sitt deltagande i verksamheten.

Ett fullständigt lyckat resultat innebär en verkningsgrad på 100 procent, dvs. att hela den i föreläget tillgängliga potentialen kunnat frigöras i efterläget

Begreppsförklaring, tabell 1

Med "tillgänglig potential i föreläget" avses den potential som fanns att tillgå då deltagarna kom in i verksamheten. Potentialen är fastställd till det samhällsekonomiska värde som motsvaras av skillnaden mellan ett heltidsarbete med en månatlig lön på 27 150 kr⁵ minskat med värdet av deltagarens (eventuella) arbete vid ingång i projektet, plus den (eventuella) reala resursförbrukning i form av vård, omsorg och handläggning som är kopplad till den enskilda individen vid ingång i projektet. För en individ över 25 år som står utanför arbetsmarknaden och inte överkonsumerar vård eller omsorg utgör potentialen cirka 585 000 kr på ett år. Om alla deltagare skulle ha ett produktivt arbete på heltid och inte någon skulle vara i behov av stödresurser vore potentialen noll.

Den totala potentialen på ett års basis utgjorde 9,3 mkr vid insatsens start för de 15, deltagarna, motsvarande 618 000 kr per deltagare. Av de 9,3 mkr utgör produktionspotentialen 8,8 mkr och resursförbrukningen 0,5 mkr.

⁵ Anledningen till att vi valt 27 150 kr som "referenslön" är att när payoff startade sin verksamhet år 2007 var genomsnittslönen för heltidsarbete i Sverige 27 150 kr i månaden. Trots att genomsnittslönen stigit sedan dess har vi valt att (tillsvidare) behålla denna referenslön för att underlätta jämförelsen mellan olika projekts resultat.

Tabell 1. Sammanställningen visar insatsens samhällsekonomiska potential i föreläget, dvs. när deltagarna påbörjade insatsen.

	Kort sikt
Tillgänglig potential i föreläget, varav	9 264 000 kr
produktion	8 775 000 kr
handläggning	489 000 kr

Genom att vissa deltagare kommer in i arbete i kombination med minskat behov av olika offentliga stödresurser frigörs en del av den ursprungliga, tillgängliga potentialen. Den dag alla kommit in i heltidsarbete utan subventioner och inte konsumerar någon vård och omsorg har all potential frigjorts. Det innebär att minskad potential ska tolkas som att insatsen har gått i positiv riktning.

Beräknar vi den långsiktiga potentialen utifrån ett sannolikt perspektiv baserat på antagandet att deltagande individer behåller den status avseende arbete och vårdkonsumtion de har när de lämnar insatsen under halva tiden fram till förväntad pensionsålder är potentialen för hela populationen cirka 134 mkr.

Utslaget per deltagare motsvarar det 9 mkr. Även om detta belopp till stor del är hypotetiskt visar de på vilka enorma potentialer som det ligger i ett reducerat utanförskap!

Intäkter

I tabell 2 nedan redovisas en sammanställning över de intäkter som genereras under en tidsperiod på 15 år baserat på den prognos som gjorts över deltagarnas etableringstid på arbetsmarknaden; två kommer troligen i arbete inom tre år, ytterligare två inom fem år, fem till inom 10 år samt slutligen sex till inom 15 år.

Beräkningarna bygger på att deltagarna erhåller arbete utan lönesubvention med en lön på 17 500 kr i månaden.

Tabell 2. Intäkter för samhället som helhet samt för kommunen och deltagarna. Beloppen avser per deltagare

	Samhället	Kommunen	Deltagare
År 1	0 kr	0 kr	0 kr
År 2	0 kr	0 kr	0 kr
År 3	54 000 kr	24 000 kr	7 000 kr
År 4	108 000 kr	48 000 kr	14 000 kr
År 5	216 000 kr	96 000 kr	28 000 kr
År 6	324 000 kr	144 000 kr	42 000 kr
År 7	432 000 kr	192 000 kr	56 000 kr
År 8	540 000 kr	240 000 kr	70 000 kr
År 9	648 000 kr	288 000 kr	84 000 kr
År 10	892 000 kr	396 000 kr	116 000 kr
År 11	1 136 000 kr	504 000 kr	147 000 kr

År 12	1 380 000 kr	612 000 kr	179 000 kr
År 13	1 624 000 kr	720 000 kr	210 000 kr
År 14	1 868 000 kr	828 000 kr	242 000 kr
År 15	2 275 000 kr	1 008 000 kr	295 000 kr

Som framgår av tabell 2 beräknas den samhällsekonomiska intäkten vara totalt 2,3 mkr per deltagare under 15-årsperioden. Detta motsvarar ett genomsnitt per år på 152 000 kr.

För kommunen utgör intäkten drygt 1 mkr/deltagare, vilket motsvarar ett genomsnitt per år på 67 000 kr. Kommunens intäkt består av minskade kostnader för utbetalt försörjningsstöd, minskade kostnader för handläggning samt ökade skatteintäkter.

Deltagarnas disponibla inkomst är i genomsnitt 28 000 kr högre efter fem år. Efter tio år är ökningen 116 000 kr och efter 15 år 295 000 kr i genomsnitt.

Kostnad

Insatsens kostnad var 135 000 kr, med en genomsnittlig kostnad per deltagare på 9 000 kr. Hela kostnaden belastar Viadidakt.

Samhällets kostnader är inkl. indirekta skatter

Tabell 3. Kostnader för insatsens genomförande för samhället och för Viadidakt.

	Totalt	Per deltagare
Samhället som helhet	168 000 kr	11 000 kr
Kommunen	135 000 kr	9 000 kr

Resultat/lönsamhet

I tabell 5 nedan redovisas en sammanställning över insatsens resultat/lönsamhet för samhället som helhet och för kommunen. Dessutom redovisas, där det är relevant, payoff-tiden, vilken anger efter hur lång tid åtgärds-kostnaden är "betald" i form av ökade intäkter och/eller minskade kostnader.

Samhället och kommunen

Lönsamheten för samhället per deltagare är efter 15 år 2,3 mkr om vi förutsätter att alla 15 deltagare kommit in i arbete enligt den prognos som ligger till grund för utvärderingen. Det första lönsamma året är efter tre år då de två första deltagarna kommit i arbete enligt prognosen.

Lönsamheten stiger sedan snabbt i takt med att fler och fler deltagare kommer att komma ut i arbete. Även för kommunen är lönsamheten stor genom att kommunen, i takt med att fler och fler kommer i arbete, inte behöver betala ut lika mycket försörjningsstöd i kombination med att resurser för anställda som jobbat med handläggning av försörjningsstödet frigörs samt att kommunen ökar sina skatteintäkter.

Återbetalningstiden för såväl samhället som för kommunen är tre år.

Tabell 4. Lönsamhet för samhället som helhet och för kommunen. Beloppen avser per deltagare

	Samhället	Kommunen
År 3	43 000 kr	15 000 kr
År 6	313 000 kr	135 000 kr
År 9	637 000 kr	279 000 kr
År 12	1 369 000 kr	603 000 kr
År 15	2 264 000 kr	999 000 kr

Återbetalningstiden för såväl samhället som för kommunen är tre år.

Känslighetsanalys

Känslighetsanalysen syftar till att analysera hur det uppnådda resultatet påverkas om man antar att andra faktorer, än de inom verksamheten vidtagna, påverkat utfallet. Exempel på sådana ”exogena variabler” kan vara konjunkturer, händelser i individens privata liv, kortsiktiga undanträngningar etc.

Om vi antar att 67 procent av deltagarna (motsvarande 10 st.) skulle komma in på arbetsmarknaden enligt prognosen även utan medverkan i insatsen, hur påverkas lönsamheten för samhället? Beräkningen genomförs på så sätt att vi reducerar intäkten med 67 procent medan den totala kostnaden behålls.

Resultatet av detta är att lönsamheten för samhället är 7 000 kr per deltagare efter tre år, 61 000 kr efter fem år, 286 000 kr efter tio år och 745 000 kr efter 15 år.

Återbetalningstiden ökar med ett år till fyra år.

LISE-analys

Bakgrund

Tanken med att genomföra LISE-analysen är att redovisa och diskutera verksamhetens resultat i ett bredare perspektiv. *Fokus i analysen är vad insatsen skapat för lärande, möjliga effekter på längre sikt och hur detta skall kunna implementeras i ordinarie verksamheter.* Dessutom skall också möjligheten att sprida erfarenheterna vidare till andra aktörer och intressenter diskuteras.

LISE-analysens största värde är strategiskt genom att den fokuserar på lärandet och vilka effekter som kan uppstå eller har uppstått för målgruppen, aktörerna och samhället. Denna analys är utvecklad som en del av utvärderingsmodellen EKUSIA och testas i denna utvärdering och två ytterligare inom ramen för projekt EKUSIA.

Genom att beskriva det lärande perspektivet vill vi fokusera på olika frågeställningar som utgår ifrån om projektet använt samhällets resurser på ett effektivare sätt relativt om deltagarna skulle tagit del av ordinarie verksamheter.

LISE-analysen har sin grund i den socioekonomiska analys, som vi utvecklat inom payoff och den skall ses som ett komplement till de samhällsekonomiska beräkningarna. Det är också ett sätt att ”tränga bakom” de ekonomiska nyckeltalen.

Begreppet socioekonomi används också för samhällsekonomiska utvärderingar och bokslut, men skillnaden för payoff` s del är att vi tidigare använde begreppet för att analysera insatser. Genom att Samordningsförbundet är finansiär av projektet är det också viktigt att visa på vilket sett samverkan skett och vad det gett för resultat för målgruppen. Idag saknas en välbeprövad metod att beräkna effekter av samverkan ”i sig” för berörda aktörer, varför den lärande analysen är viktig ur ett strategiskt, strukturellt och organisatoriskt perspektiv.

När vi inom payoff gör en LISE-analys fokuserar den i första hand på projektets synsätt, värderingar, system och strukturer och hur olika resurser använts. I en fullständig analys följer vi då närmare upp hur projektets mål formulerats och vilka resultat som verksamheten skapat och vilka sannolika effekter som kan uppnås på sikt. Vidare redovisar vi hur projektet organiserats, styrts, samverkat, följts upp, vilka metoder som använts, personal- och kompetens och vilka synsätt som tillämpats eller utvecklats. Ytterligare en del i denna analys är om projektet jobbat innovativt. För att analysen skall vara lärande är det också viktigt att fokusera på mervärden, framgångsfaktorer, förbättringsområden och hur projektets kan absorberas/implementeras i de ordinarie verksamheterna.

En komplett LISE-analys är en del av en lärande utvärdering, när vi har den typen av uppdrag. Då har vi följt verksamheten och själva bildat oss en uppfattning vad insatsen uppnått och vilka avtryck som har eller kan skapas i ordinarie verksamheter.

Fogelstad ur ett lärande perspektiv

Från payoffs sida genomför vi ingen fullständig LISE-analys av utbildningen eftersom en lärande utvärdering inte ingår i vårt uppdrag. Vi tar endast del av pro-

jektets/projektledarens redovisning av insatsen förutsättningar och vad som uppnåtts plus några frågeställningar kopplat till projektets resultat och möjliga effekter på längre sikt. För att visa vilka frågeställningar som redovisas i LISE-analysen, se bilaga 1.

Vår uppfattning och erfarenhet är att en arbetslivsinriktad satsning sällan blir bättre än sitt syfte och mål. Det är inte helt ovanligt att ett projekt har ett genomarbetat syfte, men saknar tydliga mål.

De strategiska målen och projektets effekter både på kort och längre sikt måste tydligt beskrivas när projektet planeras och designas. Målen bör också fokusera vad som skall uppnås för målgruppen kontra de medverkande aktörerna och skilja på vad som är resultat av aktiviteterna i insatsen och vad som är förväntade effekter på sikt

Inom Samordningsförbunden finns det idag ett betydligt ökat medvetande i dessa frågor, varför vi också ser ökade möjligheter för olika samverkansprojekt att göra avtryck i linjeorganisationerna.

Den satsning som utvärderas i denna rapport är en tidigare projektsatsning som implementerats i den reguljära verksamheten. Fogelstads Akademin's medborgarutbildning är en insats som endast pågår under två veckor en gång per år, varför det är viktigt att inte övertolka effekterna av utbildningen. Eftersom utbildningen saknar tydliga mål utan endast har ett uttalat syfte, så är det i praktiken inte möjligt att säga vad som är ett bra resultat av utbildningen.

Vi får därför se det underlag som vi fått fram genom LISE-analysen i bilagan som ett sätt att beskriva vad utbildningen gett för resultat och effekter. Det viktigaste som framkommit i vår analys är beslutet om att integrera utbildningen i den ordinarie utbildningen inom ramarna för SFI. Det visar på att den ursprungliga satsningen varit värdefull och skapat nytta. Flera av deltagarna har också uppgett att utbildningen betydtt mycket för deras utveckling och integration i samhället. Utbildningen skulle i så fall startat viktiga förändringsprocesser hos deltagarna och motiverat dessa för att fortsätta utbilda sig och också satsa på att stärka sina möjligheter för att komma i ett arbete.

Bakgrund, sammanfattning och analys

Bakgrund

Fogelstads Akademiens medborgarutbildning är en utbildning inom ramarna för SFI. Utbildningen startade som ett projekt 2009 men har efter projektens slut 2010 varit en två veckors utbildning som pågår vid ett tillfälle varje år. Utbildningen har finansierats av Katrineholms kommun. Viadidakt Katrineholm och Vingåkers kommun har varit projektägare. Viadidakt har varit projektgenomförare och är en gemensam förvaltning för arbetsmarknad, integration och vuxnas lärande i Katrineholms och Vingåkers kommuner.

Syftet med utbildningen är att den ska leda till ökad medvetenhet om medborgarskapet, väcka engagemang, förstärka känslan av tillhörighet till Sverige samt utveckla kvinnornas självständighet, mod och samhällsansvar.

Utbildningens mål har varit att stärka kvinnorna att bli aktiva samhällsmedborgare och därigenom uppnå en stegförflyttning.

Målgrupp har varit kvinnliga tredjehandsmedborgare (enligt Integrationsfondens direktiv) i Katrineholm och Vingåkers kommuner som deltagit i SFI och har grundläggande kunskaper i svenska.

Inom ramen för projekt EKUSIA har payoff genomfört en samhällsekonomisk utvärdering av utbildningen. Dessutom har en mindre analys av utbildningens resultat och möjliga effekter genomförts för att underlätta lärandet och spridningen av verksamhetens erfarenheter.

Sammanfattning och analys

Utvärderingens resultat relativt de ekonomiska nyckeltalen

Kostnaden för utanförskapet för deltagarna i utbildningen är i genomsnitt närmare 618 000 kr. Dessa kostnader baseras på utebliven produktion och deltagarnas individuella behov av vård, omsorg och handläggning för uppehållet året före de startade i Heltidsmodellen. Huvuddelen av kostnaden drygt 585 000 kronor baseras på att deltagarna inte är produktiva i någon form av arbete 12 månader för utbildningen. Restande kostnader baseras på deltagarnas behov av olika insatser, vård och handläggning.

Tre år efter att deltagarna deltagit i utbildningen har kostnaden för utanförskapet reducerats på *samhällsnivå* med 54 000 kr per deltagare till 574 000 kr per år. Detta bygger på en prognos när deltagarna förväntas komma in på arbetsmarknaden sett

under en tidsperiod på 15 år. Detta är unikt i utvärderingssammanhang och prövas för första gången i denna utvärdering.⁶

Om prognoserna realiserats kan endast framtiden utvisa och det kräver kompletterande uppföljningar och utvärderingar. Detta kan vara ett sätt att bedöma och utvärdera mer långsiktiga effekter av arbetslivsinriktade insatser för vilka kontrollgrupper saknas.

Lönsamheten för *samhället* är efter tre år beräknad till 647 000 kr efter avdrag för kostnaden på närmare 168 000 kr. Per deltagare är lönsamheten 43 000 kr efter avdrag för kostnaden. Återbetalningstiden för samhället är tre år, baserat på att två av deltagarna försörjer sig genom arbete.

Kostnaden för utanförskapet förväntas genom utbildningen minskat med 54 000 kr i genomsnitt per deltagare på tre år. Det är positivt men innebär också att den kvarvarande genomsnittliga kostnaden för utanförskapet är 574 000 kr per deltagare. En anledning till att inte kostnaderna för utanförskapet minskat mer är att deltagarna i dagsläget i många fall står långt från arbetsmarknaden och att vissa av deltagarna har behov av andra typer av arbetslivsinriktade insatser, vård och rehabiliteringsinsatser. En kort utbildning som denna kan i bästa fall starta positiva processer hos individerna som på sikt leder till egenförsörjning.

Ett fortsatt stöd för målgruppen som leder till minskad resursförbrukning, ökad produktivitet eller att fler av deltagarna kommer i ett arbete är alltså nödvändigt och påverkar också resultatet i framtiden både för samhället och på aktörsnivå. Hur detta utvecklas bör följas upp ytterligare efter att verksamheten övergått till reguljär verksamhet.

För den relativt stora andel deltagare i utbildningen som avslutat projektet med att inte ha närmat sig arbetsmarknaden eller fått ett arbete eller börjat studera, bör projektet ha inneburit att deltagaren kommit till rätt instans och fått ett stöd som de tidigare inte kunnat få av aktörerna var för sig. Fortsatta insatser kan i första hand ge en bättre livssituation, men på sikt också öka möjligheterna till en rehabilitering. Sannolikt kan också ytterligare kostnader undvikas för individerna genom att deltagaren utretts klart, erhållit rätt och varaktig ersättning, eventuell sysselsättning eller fått ta del av åtgärder som annars inte skulle varit aktuella.

Om prognosen på samhällsnivå faller in påverkas övriga aktörer positivt främst kommunen och övriga aktörer beroende på vilket finansiellt stöd och insatser som varit aktuella.

Inom payoff har vi därför utvecklat ett eget klassificeringssystem av projekten i olika ”klasser”, som sedan gör att vi kan jämföra projektens ekonomiska nyckeltal relativt andra projekt i vår databas.

⁶ Det verktyg som använts för detta är delar av det prognosverktyg som utvecklats inom EKUSIA-projektet. Vid tiden då denna prognos genomfördes var verktyget inne i sin utvecklingsfas vilket innebär att det slutgiltiga verktyget inte kunnat användas, bara vissa delar av det. Likaså genomfördes inte prognosen utifrån intervjuer med deltagarna (vilket ska göras nu när verktyget är klart att använda) utan gjordes utifrån de uppgifter som var kända om deltagarna vad gäller utbildningsbakgrund, familjesituation, hälsa, språkkunskap etc.

En känslighetsanalys visar på hållbarhet

En brist i denna typ av utvärdering är att det saknas en kontrollgrupp. Med hjälp av en sådan skulle slutsatserna om resultat och kausalitet vara robustare. Anledningen till att kontrollgrupp ändå saknas är att det i praktiken är mycket svårt att skapa en tillräckligt bra sådan inom rimliga kostnadsramar och med hänsyn till etik och moral.

En metod att erhålla en form av kontrollgrupp är att genomföra alternativscenarior, s.k. kontrafaktiska studier, där man jämför det faktiska utfallet med ett sannolikt utfall på individnivå som baseras på att inga åtgärder (utom de konventionella) hade vidtagits mot individen. Några alternativscenarior har inte gjorts i denna utvärdering, men kan i de fortsatta diskussionerna om projektets resultat vara intressant att redovisa. I ett alternativscenario görs antaganden om vad som skulle hända om *inte* individerna deltagit i utbildningen.

I detta fall visar känslighetsanalysen att vid ett antagande om att tio av deltagarna 67 procent, skulle få ett arbete utan att ha deltagit i utbildningen, så ökar samhällets avbetalningstid till fyra år.

Ett socioekonomiskt perspektiv breddar perspektivet

Ytterligare ett sätt att följa upp och diskutera utbildningen och dess resultat är att genomföra en analys av insatsen med fokus på mer långsiktiga effekter, lärande, implementering och spridning. Fokus i en sådan analys är hur projektet organiserats, styrts och genomförts. Även om vi inte gjort en fullständig analys i denna del är det viktigt att bedöma hur och om projektet använt samhällets resurser på ett effektivare sätt relativt de reguljära verksamheterna.

Om vi bedömer Fogelstads utbildningen ur ett strategiskt värde måste det sägas att den viktigaste effekten är att det tidigare tagits ett beslut om att implementera utbildningen i det ordinarie utbildningsutbudet inom SFI. Dessutom tillkommer det personliga värdet för deltagarna och som dessa beskrivit vid vår uppföljning.

Till sist

Denna rapport utgör en av tre utvärderingar som genomförs av verksamheter och projekt inom ramen för projekt EKUSIA. Det är därför viktigt att ta del av samtliga utvärderingar för att bilda sig en uppfattning om insatserna och dess resultat och effekter. De ekonomiska nyckeltalen bör tolkas relativt de förutsättningar som framkommit i utvärderingarna och den kompletterande analysen med fokus på lärande och strategiska effekterna.

Ytterligare ett stöd för analys och vidare diskussion kring värdet av utbildningen kan utgöras av några av de rekommendationer/frågeställningar som finns i slutet på den inledande sammanfattningen av rapporten.

Östersund, 2014-08-17

Claes Malmquist, payoff AB

Bilagor

1. Presentation av Fogelstads Akademin medborgarutbildning
2. LISE-analys
3. Presentation av NyttoSam.

Bilaga 1. Presentation av FogelstadAkademin medborgarutbildning

Projektnamn

FogelstadAkademin medborgarutbildning, vilket är en utbildning inom ramarna för SFI. Utbildningen startade som ett projekt 2009 men har efter projekttidens slut varit en två veckors utbildning som pågår vid ett tillfälle varje år.

Projektägare

Viadidakt Katrineholm och Vingåkerskommun. Viadidakt är en gemensam förvaltning för arbetsmarknad, integration och vuxnas lärande i Katrineholms och Vingåkers kommuner.

Projektgenomförare

Viadidakt

Insatsens syfte och mål

Syftet med utbildningen är att den ska leda till ökad medvetenhet om medborgarskapet, väcka engagemang, förstärka känslan av tillhörighet till Sverige samt utveckla kvinnornas självständighet, mod och samhällsansvar.

Målgrupp

Kvinnliga tredjelandsmedborgare (enligt Integrationsfondens direktiv) i Katrineholm och Vingåkers kommuner som deltagit i SFI och har grundläggande kunskaper i svenska.

Projektid

Två veckor under perioden 26 augusti till och med den 6 september 2013.

Ålders- och könsfördelning

Vid detta utbildningstillfälle deltog 18 kvinnor varav 15 ingår i utvärderingen.

4 av kvinnorna var 28 år eller yngre och 11 av kvinnorna var över 28 år eller äldre.

Bilaga 2. LISE-analys - vad har uppnåtts genom insatsen?

Resultat

Flera kvinnor gick vidare till självförsörjning efter en tid. Några kvinnor begärde skilsmässa. Positiva sidoeffekter är att deltagarna gavs möjlighet att öva det svenska språket i en trygg miljö, att man utökade sitt sociala nätverk.

Initialt gick de flesta tillbaka till SFI-undervisningen. Läraren stödjer språkprocessen, studievägledare informerar om fortsatta studier, AF förbereder för ev anställning. 2012 genomfördes en utvärdering av utbildningen genom att intervjua deltagarna som ingick i den första utbildningen 2009⁷ Resultaten visar att utbildningen har haft en mycket positiv inverkan på deltagarna, även på rätt lång sikt. Utbildningen hade enligt dem själva stora effekter på vissa av deltagarnas liv. Att de fick lära sig om svenska kvinnors kamp för självständighet och jämställdhet var en av de faktorerna som påverkade vissa av deltagarnas liv mest. T.ex. så svarade en deltagare på frågan: Har kursen påverkat ditt mod att engagera dig i samhället och din självständighet?

”Ja, jag har varit på praktik i nästan ett år på en och samma plats och jag är den enda invandrarkvinnan som jobbar där. När de behöver vikarier ringer de andra istället för mig. De kanske tycker att jobbet är viktigt och de tror att jag inte klarar av det! Även fast jag är en akademiker. Jag frågar inte varför de söker andra vikarier när jag redan finns tillgänglig. Jag ska istället vara där så länge det behövs och kämpa. Jag skulle ha tappat modet om jag inte hade medverkat i utbildningen.

Efter att jag fick höra hur mycket de svenska kvinnorna fick kämpa för att visa att de kunde göra lika mycket som männen känner jag att jag som invandrarkvinna ska kämpa för att visa att även invandrarkvinnor med en brytning och annorlunda kläder klarar lika mycket.”

Effekter

Det var väsentligt och absolut nödvändigt att pedagogerna kände till den tidigare utbildningen inom Fogelstad. Utbildningen utgår från den forna utbildningens värdegrund. Vid en mindre utvärdering som genomfördes en vecka efter första utbildningsgenomgången finns det förslag på förbättringar som handlar om kursens längd, hantering av deltagarnas språkkunskaper och att några etniska svenska kvinnor ska delta i kursen.⁸

Vad har insatsen gett för effekter för parterna/aktörerna i form av lärande och erfarenheter.

Stärkt självkänsla, vidgad kunskap om samhället, ökat mod.

⁷ Fogelstad Akademiens medborgarutbildning

– En effekt utvärdering av medborgarutbildningen för invandrarkvinnor år 2009. Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskaper

Projektarbete 15hp | IMER- programmet | Vårterminen 2012

Av: Amal Omar

⁸ Dialogen fortsätter ”Fogelstads medborgarutbildning i ny form” Kulturföreningen Fogelstad småskrift nr 11, December 2012.

Har andra effekter uppnåtts än de förväntade, i så fall vilka?

Skilsmässor som kan vara ett resultat av den stärkta självkänslan samt samhällsinformationen.

Har målen uppnåtts?

Ja. Målet var mer stärkning av individen och därigenom en stegförflyttning.

Implementering och spridning

Hur har lärandet och effekterna av insatsen tagits tillvara under genomförandet?

Loggbok och dagbok.

Hur skall implementeringen fortsätta efter genomförandet?

Det har genomförts totalt sex kurser. Diskussion förs om fortsättning. Oklart med finansiering.

Hur skall erfarenheterna av insatsen spridas till andra intresserade?

Har föreläst för intresserade grupper.

Sammanfattande beskrivning av resultat och effekter

Redovisa kortfattat vilka effekter och resultat insatsen gett och hur detta skall tas tillvara på kort och längre sikt.

Flera har blivit självförsörjande. Oklart om framtiden.

Är insatsen ett steg för ett socialt och ekonomiskt hållbart och långsiktigt arbete med välfärden?

Ja. Det finns ett nämndbeslut om att utbildningen ska ingå i ordinarie utbildning inom ramarna för SFI.

Bilaga 3. Vad är NyttoSam?

payoff's metod NyttoSam har sitt ursprung i ett annat samhällsekonomiskt verktyg, SamPop. Under år 2007 tog payoff över rättigheterna till SamPop från Arbetslivsresurs AB. SamPop togs ursprungligen fram av Samhall Resurs AB för drygt tio år sedan. Därefter har metoden vidareutvecklats och uppdaterats och fått namnet NyttoSam.

Med stöd av NyttoSam genomför payoff utvärderingar och analyser av verksamhet och verksamheter, som syftar till att minska utanförskapet i samhället och som ska leda till att individernas självförsörjningsgrad ökar. Uppdraget inbegriper utbildning riktad mot uppdragsgivaren, support under uppgiftsinsamlingen, ev. delrapporter samt en slutrapport som redovisas direkt hos kund.

Kortfattat fungerar metoden på följande sätt: genom att kartlägga en individs livs- och försörjningssituation under en period av 12 månader FÖRE en åtgärdsperiod och sedan jämföra detta med motsvarande situation under en period av 12 månader EFTER åtgärden beräknar NyttoSAM de ekonomiska effekter som uppstått. Effekterna beräknas för såväl samhället som helhet, som för olika aktörer. De aktörer som redovisas separat i programmets standardversion är kommun/stad, landsting/region, Försäkringskassa, Arbetsförmedlingen, övrig stat, staten totalt, försäkringsgivarna (via inbetalningar till avtalsförsäkringarna) och individen själv.

NyttoSAM ska ses som ett metod, som visar storleksordningen på utfallet av de vidtagna åtgärderna för samhället och respektive aktör. Utfallets precision är till stor beroende av kvaliteten på inmatade uppgifter – ju bättre underlag desto säkrare att utfallet är pålitligt.

Metodens struktur bygger på de lagar, regler och system som gäller i dagens samhälle samt ett antal antaganden och avgränsningar, se nedan. Skattelagstiftningen, socialförsäkringssystemet, standardkostnader för olika offentliga tjänster, högkostnads-skydd samt regler för olika arbetsmarknadsåtgärder är några av de delar som ingår i programmet.

Trots metodens solida och matematiskt korrekta karaktär vill vi inom payoff betona att alla de ekonomiska konsekvenser, som är kopplade till en individs rehabilitering är svåra att identifiera, mäta och beräkna. Särskilt komplicerat är att beräkna det ekonomiska värdet av ”mjuka” s.k. ”icke-ekonomiska” effekter, som förhöjd livskvalitet, bättre hälsa, minskat lidande m.m. Vi har därför valt att inte ta med sådana effekter i våra kalkyler. Den marginella osäkerhet som finns i programmets utfall gör att vi avrundar de beräknade värdena till jämna tusentals kronor.

Följande avgränsningar och antaganden har gjorts:

- Inga undanträngningseffekter förekommer. Skapade jobb är ytterligare jobb på arbetsmarknaden.
- Alla resursbesparingar kan omfördelas och användas där behov föreligger även i det korta perspektivet.
- Ev. inkomstökningar för individen leder till ökad konsumtion i samhället, inget sparande förekommer.
- Alla ekonomiska konsekvenser gäller i ett ”första led”. Eventuella s.k. multiplikativa effekter – effekter i nästkommande led – ingår således inte.
- Enbart ekonomiska effekter ingår i analysen. Eventuella ”icke-ekonomiska” effekter på livskvalitet och välbefinnande prissätts inte och ingår därmed inte heller i beräkningarna.
- De ekonomiska effekter som ingår gäller bara den specifika individen. Eventuella spin-off effekter som uppkommer för familj och omgivning ingår inte.
- Programmet förutsätter att allt som produceras av de personer som arbetar/kommer i arbete är efterfrågat på marknaden.

- Den intäkt som staten har i form av olika indirekta skatter bygger på den produktion som individen åstadkommer och inte den konsumtion som han/hon kan orsaka.
- De indirekta skatterna (punktskatter och mervärdesskatter) som påläggs vid beräkning av effekter på BNP bygger på ett genomsnitt av alla olika skattesatser som förekommer.
- Programmet förutsätter att utbetalade lönebidrag alltid är anpassade till individens produktivitet, innebärande att arbetsgivaren inte kan göra någon vinst på den del av produktionen som denne kompenseras för med lönebidrag.
- Lönebidraget står i omvänd relation till individens produktivitet.

Förklaring till några av nyckeltalen i NyttoSam:

- *Intäkter*; för samhället skapas intäkter genom att en person kommer i egen försörjning i ett arbete. Alternativt skapas intäkter genom att en person inte längre tar del av vård eller andra insatser som kräver arbetskraft. En deltagare som har ett försörjningsstöd innan projektet och som har inkomst av lön efter projektet skapar intäkter genom minskade kostnader för de resurser som frigjorts vid handläggningen. Kommunen har också minskade kostnader för försörjningsstödet samt ökade skatteintäkter. Motsatsen kan också gälla att en person efter ett insats inte har skapat intäkter utan genererat högre kostnader genom att det t ex funnits ett behov av rehabilitering.
- *Kostnader*; avser de resurser som projektet använt för att genomföra projektet, både egna och eventuellt externa kostnader ingår.
- *Lönsamhet*; beräknas som skillnaden mellan intäkter och kostnader.
- *Återbetalningstid*; den tid det tar för projektet att nå "break-even", vilket innebär att insatsens intäkter är lika stora som kostnaderna.
- *Potential*; vi har tagit fram en schablon för den genomsnittliga årliga kostnaden för att en person inte arbetar och till denna kostnad adderas den faktiska kostnaden för typfallens förbrukning av vård, omsorg och handläggning.
- *Verkningsgrad*; är också ett eget framtaget nyckeltal kopplat till NyttoSam. Verkningsgraden beskriver hur stor andel av deltagarens samhällsekonomiska kostnad som frigörs under det första året efter att deltagaren lämnat projektet alternativt när resultatavstämningen gjorts. Kostnaden är beräknad utifrån dennes utanförskap under en period av 12 månader före projektet. Exempel; om kostnaden initialt är 600 000 kr och det skapas ett värde på 120 000 kr under en period av 12 månader efter projektet/resultatavstämningen motsvarar det en verkningsgrad på 20 procent. Den årliga samhällsekonomiska kostnaden för utanförskapet (600 000 kr i vårt exempel) är baserat dels på det produktionsvärde som skapas av en vuxen person med 27 150 kr i månadslön utan lönesubvention, dels på personens konsumtion av samhälleliga resurser.

Ovanstående nyckeltal är de vanligaste vi relaterar till men vi redovisar också ytterligare nyckeltal kopplat till kostnaderna för projektet. Nyckeltalen presenteras också baserat på utfallet på kort sikt, 12 månaders efterläge, i vanliga fall efter att deltagaren kommit i t ex arbete, studier eller någon annan av de resultatmått som

är aktuella för projektet. Alternativt redovisas nyckeltalen på fem år, medellång sikt, som bygger på en prognos av resultatet efter ett år.